

Jan Willem Roosenbrand - Oosterkerk - 15 februari 2015 - Zondag 23-24

Votum

Groet

Amen

Ps 1 (levensliederen)

Gebed

Romeinen 7:1-8:4

LvK 87

Preek over zondag 23 24

Gez 91

Geloofsbelijdenis

Gez 92

Gebed

Ps 32 Levensliederen

Zegen

Amen

Dia 1

Mijn tweede preek in mijn opleiding (indertijd hoefde je maar twee preken te maken...) ging over zondag 23. Speciaal plekje bij mij, en vele anderen.

Het hart van de Reformatie klopt hier.

vrijgesproken, genade, vergeving, toerekening, niet veroordeeld door de wet.

Heerlijk: een diep menselijke behoefte om erbij te mogen horen, om geaccepteerd te worden.

We staan niet onder de wet! Gelukkig niet. De diepe ervaring van Luther. Gerechtvaardigd door geloof, niet door werken.

Dia 2

Niet onder de wet en niet zonder de wet.

Als gereformeerde mensen hebben we altijd een wat problematische verhouding met de wet. Aan de ene kant: we houden wel van regels, de tien geboden worden voorgelezen, we zijn mensen die normen en waarden hoog willen houden.

Tegelijk zit t diep in ons geprent dat we alleen door genade worden gered, dat t om vergeving draait. We hebben als samenvatting van t evangelie vaak deze zin gebruikt: Jezus is voor mijn zonden gestorven.

't Gaat niet om de wet maar t gaat om genade.

Maar hoe zit t dan met die wet, waarom lezen we hem nog in de kerkdienst (soms).

Ondergraaf je daarmee niet de glans van de genade?

Het evangelie is toch: Jezus is voor mijn zonden gestorven?

Dia 3

Nee, dit is een eenzijdige en onbruikbare samenvatting van het evangelie. En daarom wil ik vanmiddag nog eens zeggen: weg met die samenvatting van het evangelie die wij o zo vaak gebruiken, maar die een half evangelie is en daarom geen echt evangelie: "Jezus is voor mijn zonden gestorven"

Weg ermee. Alsjeblieft.

Want het is zo'n misverstand om te denken dat het hier om draait in de bijbel of bij Paulus in zijn brieven.

Het gaat niet om de vergeving van mijn zonden.

Dat is maar een stukje van het geheel.

Nergens in de bijbel kom je dit tegen als kern van het geloof. "Jezus is voor mijn zonden gestorven".

Wie heeft het eigenlijk verzonnen, die uitdrukking als samenvatting?

Ik heb me zelf er ook schuldig aan gemaakt, maar ik wil het niet meer doen.

Want waar is het gewone leven van vandaag en morgen in deze omschrijving? Het gewone leven waarin je toch ook weer met normen en waarden te maken krijgt. Wat doet een rechter in de praktijk van zijn werk met deze kern van het geloof? Hij zal toch straf opleggen? Wat doet een moeder met haar ongehoorzame zoontje. Als hij echt stout geweest is, kan hij dan

zeggen als hij in de hoek moet staan of op de trap moet zitten: ja, maar Jezus is toch al voor mijn zonden gestorven, hij heeft mijn straf al gedragen, dus ik wil geen straf meer, want (het is een vroeg rijp jongetje) want we leven toch niet meer onder de wet maar onder de genade?

Dia 4

Nee, het evangelie gaat niet om mijn vergeving, het evangelie gaat erom dat God zijn koninkrijk op richt, het gaat erom dat God een eind maakt aan het kwaad,, aan mijn zonden en die van heel de wereld. Jezus is Heer, dat is de samenvatting die de bijbel een aantal keren gebruikt. De gekruisigde, de man die voor mijn zonden is gestorven, die is Heer van de wereld. Vergeving en vernieuwing horen echt bij elkaar al een eeneiige tweeling. Genade en gehoorzaamheid zijn met elkaar getrouwd.

Dia 5

In de theologie is de laatste jaren sprake van het zogeheten nieuwe Paulusonderzoek. Of het nieuwe perspectief op Paulus. Denk aan Tom Wright.

Er wordt erg veel nieuw onderzoek gedaan naar de betekenis en de achtergrond van de brieven van Paulus. Naar zijn Joodse wortels, maar ook naar zijn Griekse achtergrond. En wat blijkt nu in dit nieuwere Paulus onderzoek?

Dia 6

Dat de Paulus zoals we die in de protestantse kerken vooral kennen eigenlijk meer op Luther lijkt dan op de oorspronkelijke Paulus. Ons beeld van Paulus is erg ingekleurd door de ervaringen van Luther in 1517. Luther met zijn existentiële vraag: hoe krijg ik een genadige God? Eigenlijk lezen wij Paulus te veel door de bril van Luther.

En dat merk je ook in de catechismus. We hebben ons het zo eigen gemaakt dat we amper meer doorhebben dat het een bril is die we op hebben. We hebben daardoor ook een allergie opgebouwd tegen geboden, tegen de wet als onderdeel van het christelijk leven.

Dia 7

Je ziet hier een zelfportret van Rembrandt.

Hij heeft zichzelf hier geschilderd als de apostel Paulus.

Het beeld van Paulus en Rembrandt loopt hier in elkaar.

Dia 8

Zo is de laatste 500 jaar het beeld van Paulus en Luther in elkaar over gaan lopen en het spannende van dat nieuwe Paulus-onderzoek is nu dat we dat steeds beter uit elkaar leren halen. De Paulus zoals wij hem van huis uit meekrijgen is iets te veel ingekleurd door de Paulus zoals Luther hem begrepen heeft.

Dia 9

En dat heeft niet alleen met Paulus te maken, maar ook met het beeld dat we hebben van de Farizeeërs. Luther moest een stevig gevecht voeren met de werkheiligheid van de Rooms-katholieke kerk in de Middeleeuwen. Denk aan de afluathandel, en allerlei goede werken die als punten werden bijgeschreven op je lijst met verdiensten. En hij vond steun in wat hij bij Paulus las in de strijd van Paulus met de Joden die niet in Jezus als Messias wilden geloven en die zich sterk maakten met de wet. Maar daardoor schoof het beeld van de middeleeuwse katholieke kerk over het bijbelse beeld van de Joden en de Farizeeërs.

Juist door het nieuwere onderzoek blijkt dat de wet in het Jodendom lang niet zo negatief functioneerde als we onder invloed van Luther gingen denken. Bij Jezus en ook bij Paulus is de wet niet iets negatiefs. De wet is heilig en goed, Paulus was wat dat betreft echt een Jood, gepikt en gemazeld door de lof op de goede geboden van God in het Oude Testament. Denk aan de lof op de wet, Psalm 119, die wij nog steeds kunnen zingen in de kerk. Over hoe goed het is om Gods geboden te houden. Maar misschien voel je ook altijd wel iets van aarzeling: kun je dat wel zingen in het Nieuwe Testament? Want het gaat toch niet om de wet maar om de genade? Voel je, die allergie die we hebben tegen de wet, die is gevoed door wat we van Luther geleerd hebben. Maar het is blijkt nu steeds meer niet echt bijbels. Want de wet van God valt niet samen met de menselijke neiging van de eigengerechtigheid en de verdienstelijkheid van onze gehoorzaamheid aan de wet.

Die strijd van de tijd van de reformatie is toch een sjabloon geworden dat we over de bijbel heen zijn gaan leggen en waardoor we ook andere accenten van de bijbel gemist hebben. Maar gelukkig is het juist goed gereformeerd en volgens de belijdenis om de belijdenis altijd te lezen in het licht van de bijbel, en altijd opnieuw vanuit de bijbel te doordenken.

Wat is dan wel de kern van de brieven van Paulus? Nou, misschien is het goed om hier voorzichtig mee te zijn, want waarom zou je de boodschap van Paulus perse in een regel

moeten kunnen samenvatten? Misschien kun je beter van een netwerk van fundamentele overtuigingen kunnen spreken dan van één stelling.

Dia 10

Maar vooruit, als ik dan een poging mag doen zou ik het zo zeggen:

- De kern is voor Paulus niet:
- wet of genade
- Maar:
- het koningschap van de gekruisigde over Joden en heidenen.

De grote vraag van Paulus was niet: hoe krijg ik een genadige God? (door de wet of door de genade).

Zijn grote vraag was: als Jezus Heer is, hoe zit t dan met de afzonderlijke plek van mijn Joodse volk?

Hoe mogen heidenen deel worden van Gods oude volk?

Hoe komen mensen die zonder de wet van God opgroeiden weer bij God en zijn volk dat onder de wet is opgegroeid?

Zijn antwoord was: we hoeven niet onder de wet gezet te worden maar onder de genade.

Dia 11

Een nieuw volk van God, Joden en heidenen.

De eenheid van de kerk dankzij wat God door Christus gedaan heeft:

Het kwaad van Joden en heidenen heeft hij naar zichzelf toetrokken en door Christus in het graf opgesloten en weggedaan.

Dia 12

De heidenen? Oké, die leven zonder de wet van God. Die verdienen oordeel. Denk aan Romeinen 1: denk je dat God de troep van deze maatschappij normaal vindt? Hij is er bijzonder kwaad om.

Dia 13

Maar de Joden hebben toch de wet? Die zijn toch volk van God, onderscheiden van de heidenen, door besnijdenis, sabbat en voedselwetten (geen varkensvlees).

In Romeinen 7 doet Paulus een oefening naar het netto effect van de wet.

En de conclusie is: als je eerlijk bent, ontdek je dat je ook met de wet op zak geen steek verder komt. De wet is prima. Het is de wil van God. Het omschrijft hoe het nieuwe leven eruit ziet. Liefde voor God en liefde voor je medemens.

Maar die goede wet stuit op onwillige mensen. Het kwaad zit dieper dan alleen maar gebrek aan normen en waarden, gebrek aan voorlichting. Paulus pakt dan als voorbeeld het tiende gebod: niet begeren. Dus dieper dan alleen de buitenkant.

Er zit in ons allemaal zelfs als je de geboden van God van huis uit meegekregen hebt, onwil en irritatie tov God en je medemens. Een ingebakken egoïsme, ik eerst, eigen volk eerst.

Er is een andere wet, wetmatigheid in het leven, niet alleen bij heidenen maar net zo goed bij mensen die van huis uit Gods goede geboden meekregen.

Dia 14

Probleem zit niet bij de wet, alsof regels en regeltjes altijd problematisch zijn. De wet is goed, en heilig.

Het probleem zit bij onszelf.

Waarmee Paulus terug is bij zijn hoofdstelling:

God maakt werk van het kwaad in deze wereld niet door de wet nog eens wat strenger toe te passen of door te veroordelen. Of wacht even: ja God is gekomen om het eindoordeel te voltrekken, Christus heeft alle ellende en slechtheid en zonde en normloosheid en egoïsme naar zichzelf toetrokken, God heeft t hem toegerekend en ermee afgerekend: begraven in het graf. En opgewekt: Hij is Heer. Bij hem moet je wezen, heidenen en Joden, zowel kerkmensen als humanisten, Jezus is Heer. Hoor je bij hem, dan is alles in orde en dan is er vergeving, genade, dan is daar de Geest van God. God komt niet langer alleen maar van buiten op je af met geboden maar hij raakt je in je hart.

En dan?

Dan ga je – lees maar even door in Romeinen 8:1-4- dan gaat de wet die altijd afketste op onze eigen hardheid, dan gaat die wet even zo vrolijk wel door ons gedaan worden.

Dia 15

Vrolijk? Ja, vanzelf? Nee.

Wij hebben ook als christenen die de Geest hebben blijvend te stellen met onze oude natuur. 8:12-13! We hebben nog steeds die eigen wil, dat oude ik. Maar je staat er niet machteloos tegenover: je moet hem doden. Aanpakken, telkens opnieuw als hij de kop opsteekt. De zonde is niet verdwenen uit ons leven. Ook al gaat Romeinen 7 niet over christenen, daarom is Romeinen 7 wel herkenbaar ook voor christenen. Nee, we staan niet onder de wet zoals de hoofdpersoon van Romeinen 7, maar hebben wel met die oude natuur te maken.

Maar denk eraan: dat los je niet op door de wet nog eens wat steviger te bedienen. God zoekt ons niet op via de wet, maar via de doop, via de overgave aan Christus als Heer. Je mag rekenen op de innerlijke kracht van de Geest.

Dia 16

En dan komt in het verder leren leven met God de wet ook wel weer ter sprake.

En je kunt ook heel goed de tien geboden voorlezen in de kerk.

Je kunt het trouwens ook heel goed niet doen.

Want t gaat niet om die tien geboden, t gaat om het nieuwe leven. 't Gaat erom dat wat de wet van ons eist door ons gedaan wordt.

En een nadeel van die tien geboden zo prominent in de kerkdienst is wel dat het je maar zo op het verkeerde been kan zetten als of je eerst aan die geboden moet voldoen voor God wat met je te maken wil hebben.

Als je de wet, de tien geboden losmaakt van Christus, losmaakt van de Geest van Christus, dan wordt t weer een harde meester, dan word je op jezelf terug geworpen.

Ik had t over dat nieuwe Paulusonderzoek. Hopelijk geeft dat ons ook wat meer ruimte om minder allergisch te doen over geboden en voorschriften en regels. Want het is niet zo dat genade, dat vergeving, de kern is van alles, het einde. Nee. 't Gaat om koningschap van Christus, het nieuwe leven door hem is de kern.

Paulus zelf is er ook helemaal niet vies van om de geboden aan ons christenen voor te houden. Maar hij zet ze wel altijd in t kader van de liefde, van het volgen van Christus. Romeinen 13:8-10.

En iemand als Johannes spreekt ook veel onbekommerder over het doen van de geboden van Christus. Johannes 15:9-10.

Door een reformatorische kramp denken wij meteen: help, wordt dan toch weer afhankelijk van goede werken?

Nee, 't is en blijft afhankelijk van Christus, die Heer is, en als je je aan hem toevertrouwt, dan ga je met hem meewerken, Hij is Heer, zijn idealen worden jouw idealen.

Denk ook aan de bergrede, wat Jezus zelf ons opdroeg. Dat gaat nog wel wat dieper dan de tien geboden. En dat komt aan het eind van het evangelie van Matteüs weer terug: en dan in het perfecte verband van toewijding aan Christus. Matteüs 28:18-20.

Hij is heer, hem is alle macht toevertrouwd in hemel en op aarde. Over Joden en heidenen.

Daarom de oproep om je over te geven aan hem, wil je zijn leerling worden?

Laat je dan dopen, en laat je met hem begraven in de dood en levend maken door zijn Geest.

En dan, zeker dat kan niet anders, dan ga je ook leren (met vallen en opstaan) zijn geboden te doen. Nee je leeft niet onder wet alsof Gods liefde afhangt van jouw prestaties. Maar je leeft ook niet zonder de wet, alsof het dankzij de vergeving nu alleen maar om jou draait. Nee, het draait juist om Christus als Heer, om de liefde in praktijk, om vergeving en vernieuwing.

En vergeet 't nooit, dit is de kern: je bent hierin nooit alleen, maar altijd met Hem zelf en zijn Geest erbij: want ik ben met jullie alle dagen tot aan de voltooiing van de wereld.

Amen.